

POSTANOWIENIE

Dnia 5 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z wniosku I. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w P.
o ustalenie istnienia obowiązku ubezpieczenia społecznego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 5 czerwca 2020 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczynie od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 19 września 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od wnioskodawczynie I. K. na rzecz pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z 19 września 2018 r. oddalił apelację wnioskodawczynie I. K. od wyroku Sądu Okręgowego w O. z 12 czerwca 2018 r., który oddalił jej odwołanie od decyzji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. z 19 grudnia 2017 r., stwierdzającej, że wnioskodawczynie nie podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu oraz dobrowolnemu chorobowemu od 1 lutego 2016 r.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

„1) W sprawie występuje istotne zagadnienie prawne: - czy Sąd może w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych wyjść poza przedmiot sprawy – odwołanie dotyczyło decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w sprawie podlegania obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od dnia 1 lutego 2016 r. i ustalić, że odwołująca nigdy nie podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu (art. 6 ust. 1 pkt 5 i art. 12 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych) z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej zdefiniowanej w art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej z 2 lipca 2004 r. oraz że odwołująca nie była uprawniona do świadczeń z ubezpieczenia społecznego za lata 2014 – 2016, w sytuacji gdy nie było to przedmiotem odwołania ani nie stanowiło treści zaskarżonej decyzji a Zakład Ubezpieczeń Społecznych wypłacił I. K. świadczenia za lata 2014-2016;

2) Skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona”.

Pozwany wniósł o nieprzyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądzenie kosztów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawia zasadnej podstawy przysądu i dlatego nie został uwzględniony.

Nie spełnia się pierwsza podstawa przysądu, gdyż istotne zagadnienie prawne, które ma na uwadze art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nie może być redukowane do oceny zastosowania prawa w konkretnej sprawie. Przedmiotem zainteresowania istotnego zagadnienia prawnego jest problem prawny o znaczeniu uniwersalnym, niepoprzestającym tylko na wykładni prawa – gdyż to jest domena drugiej podstawy przysądu (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) – i nie ograniczony do oceny stosowania prawa w konkretnej sprawie – gdyż ta może składać się na szczególną podstawę przysądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., która jako jedyna ma na uwadze indywidualny interes skarżącej w przyjęciu skargi do rozpoznania. Ponadto nie można na tej samej podstawie opierać koniunkcji (kumulacji) podstaw przysądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c., gdyż wówczas występuje logiczna sprzeczność,

albowiem gdy zasadna ma być teza o istnieniu istotnego zagadnienia prawnego, to jednocześnie nie może być zasadne twierdzenie, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. To co stanowi istotny problem nie może być jednocześnie oczywiście zasadne. Znaczenie i funkcje tych podstaw przysądu są odmienne. Istotne zagadnienie prawne to kwestia prawna dotychczas nierozstrzygnięta w orzecznictwie, opracowana na podstawie analizy prawa, orzecznictwa a nawet doktryny, po której to wpierw sama skarżąca może stwierdzić, że istotne zagadnienie prawne rzeczywiście występuje i dlatego powinien rozpoznać je Sąd Najwyższy. Brak jest tego we wniosku. Skarżąca jedynie hasłowo odwołuje się do istotnego zagadnienia prawnego, gdyż takie zagadnienie nie zostało sformułowane. Zagadnienie nie ma waloru uniwersalnego, albowiem kwestia czy Sąd może w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych wyjść poza przedmiot sprawy wprost (*treść wniosku*) odwołuje się do sprawy skarżącej wynikającej z decyzji pozwanego i dotyczy odpowiedzi na zastosowanie prawa w jej indywidualnej sprawie. Taka jest treść wniosku i sama potwierdza brak w nim istotnego zagadnienia prawnego z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Należy dodać, że nawet gdyby poprzestać na ogólnym pytaniu czy Sąd może w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych wyjść poza przedmiot sprawy, to jest to kwestia, która nie jest nowa i nie wykracza poza zwykłą wykładnię prawa. Dla porządku konieczne jest każdorazowo wskazanie przepisu prawa, który otwiera istotne zagadnienie prawne o znaczeniu systemowym (uniwersalnym) i którym potencjalnie budzi poważne wątpliwości w wykładni, czyli istota pierwszej i drugiej podstawy przysądu (art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.) wymaga zakotwiczenia w przepisach prawa, bo dopiero wówczas możliwa jest ocena znaczenia tych podstaw przysądu. Tytułem przykładu, że kwestia nie jest nowa można wskazać jeden z ostatnich wyroków Sądu Najwyższego z 22 listopada 2018 r., II UK 361/17, w którym przypomniano, że *„postępowanie sądowe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych poprzedza decyzja organu administracyjnego (Zakładu Ubezpieczeń Społecznych) w zakresie indywidualnych spraw wymienionych przykładowo w art. 83 ust. 1 pkt 1-5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Decyzja ta wyraża stanowisko organu rentowego jako strony postępowania administracyjnego, które może być zakwestionowane w drodze odwołania (art. 83 ust. 2 ustawy systemowej w związku z art. 476 § 2 k.p.c. i*

art. 477⁹ k.p.c.). Treść decyzji wyznacza zatem zakres i przedmiot rozpoznania sądowego, w którym sąd rozstrzyga o zasadności wniosku w granicach przedmiotu zaskarżonej decyzji. Sąd nie działa natomiast w zastępstwie organu rentowego, w związku z czym nie ustala ab initio prawa do świadczeń i choć samodzielnie oraz we własnym zakresie rozstrzyga wszelkie kwestie związane z prawem lub wysokością świadczenia objętego decyzją, to jego rozstrzygnięcie zawsze odnosi się do zaskarżonej decyzji (art. 477 § 2 k.p.c., art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. i art. 477^{14a} k.p.c.). Z ukształtowanego w tym zakresie orzecnictwa Sądu Najwyższego i poglądów doktryny wynika jednoznacznie, że odwołanie od decyzji organu rentowego w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych pełni rolę pozwu i wszczyna postępowanie sądowe (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 1998 r., II UK 105/98, OSNAPiUS 1999 Nr 16, poz. 529 oraz z dnia 26 września 2005 r., II UZ 52/05, OSNP 2006 nr 15-16, poz. 254). Przed sądem odwołujący się może więc żądać jedynie korekty stanowiska zajętego przez organ rentowy i wykazywać swoją rację, odnosząc się do przedmiotu sporu objętego zaskarżoną decyzją, natomiast nie może żądać czegoś, o czym organ rentowy nie decydował (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 22 lutego 2012., II UK 275/11, LEX nr 1215286; z dnia 18 stycznia 2008 r., II UZ 43/07, LEX nr 442809 oraz wyroki tego Sądu: z dnia 18 lutego 2010 r., III UK 75/09, OSNP 2011 nr 15-16, poz. 215 i z dnia 9 września 2010 r., II UK 84/10, LEX nr 661518). Wynika z tego, że postępowanie sądowe zmierza do kontroli prawidłowości lub zasadności zaskarżonej decyzji, a w związku z tym wykluczone jest rozstrzyganie przez sąd, niejako w zastępstwie organu rentowego, żądań zgłaszanych w toku postępowania odwoławczego, które nie były przedmiotem zaskarżonej decyzji. Przeniesienie sprawy na drogę sądową przez wniesienie odwołania od decyzji organu rentowego ogranicza się do okoliczności uwzględnionych w decyzji, a spornych między stronami; poza tymi okolicznościami spór sądowy nie może zaistnieć (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 1999 r., II UKN 622/99, OSNAPiUS 2000 Nr 15, poz. 591 oraz postanowienie z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNAPiUS 2000 Nr 15, poz. 601). Z tego względu odwołanie wnoszone od decyzji organu ubezpieczeń społecznych nie ma charakteru samodzielnego żądania, a jeżeli takie zostanie zgłoszone, sąd nie może go rozpoznać, lecz zobowiązany jest postąpić

zgodnie z art. 477¹⁰ § 2 k.p.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 września 2010 r., II UK 84/10, LEX nr 661518). Zatem kontrolna rola sądu musi korespondować z zakresem rozstrzygnięcia dokonanego w decyzji administracyjnej, bowiem zgodnie z systemem orzekania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w postępowaniu wywołanym odwołaniem do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych sąd rozstrzyga o prawidłowości zaskarżonej decyzji (art. 477¹⁴ § 2 i art. 477^{14a} k.p.c.) w granicach jej treści i przedmiotu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2010 r., II UK 309/09, LEX nr 604210)".

Odpowiadając zatem na pytanie „czy Sądy obu instancji rozpoznając sprawę z odwołania I. K. o podleganiu obowiązkowemu ubezpieczeniu: emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu oraz dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu od dnia 1.02.2016 r., mogły wyjść poza przedmiot sprawy i ustalić, że I.K. nigdy nie podlegała ubezpieczeniu z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej oraz że nie była uprawniona do świadczeń z ubezpieczenia społecznego za lata 2014 - 2016" należy zaważyć, że przedmiotem decyzji pozwanego z 19 lutego 2017 r. był okres od 1 lutego 2016 r., a nie okres wcześniejszy. Przedmiotem rozstrzygnięcia jest zatem okres od 1 lutego 2016 r. Decydują sentencje wyroków Sądu pierwszej i Sądu drugiej instancji, czyli oddalenie odwołania i oddalenie apelacji skarżącej. Innymi słowy Sądy rozstrzygnęły negatywne o prawie skarżącej do ubezpieczenia za okres od 1 lutego 2016 r., czyli decyzję pozwanego uznały za prawidłową. Taki jest zakres rzeczy osądzonej w rozumieniu art. 365 § 1 k.p.c. i art. 366 k.p.c. Natomiast sfera faktów, która w uzasadnieniu Sądu odnosiła się do okresu wcześniejszego w aspekcie tego czy była prowadzona działalność gospodarcza nie powinna mieć charakteru wiążącego, skoro zakres rzeczy osądzonej jest ściśle określony, czyli nie może wykraczać poza zakres temporalny i przedmiotowy wyznaczony w decyzji. Sądowe postępowanie odwoławcze ma tu charakter kontrolny i odnosi się do decyzji a nie do dowolnego (poza decyzją) przedmiotu sprawy. Innymi słowy okres wcześniejszy, czyli kwestia czy skarżąca była uprawniona do świadczeń z ubezpieczenia społecznego za lata 2014-2016 nie była objęta decyzją i wedle wskazanych wyżej reguł nie podlegała rozpoznaniu. Wykracza to jednak ponad potrzebę argumentacji, gdyż na etapie przedsądu ocenia się tylko treść wskazanej przesłanki przedsądu, a ta uzasadnia stwierdzenie,

że skarżąca nie przedstawiła istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.).

Nie można też stwierdzić, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Skarżąca nie zarzuca naruszenia przepisów postępowania (nawet w podstawie kasacyjnej). Wiążą zatem ustalenia stanu faktycznego na którym oparto zaskarżony wyrok (art. 398¹³ § 2 k.p.c. ma odpowiednie zastosowanie na etapie przedsądu). W sprawie ustalono, że skarżąca nie podejmowała czynności, które składały się na prowadzenie działalności gospodarczej. Znaczenie ma zatem nie subiektywne przekonanie lecz obiektywna ocena czy podejmowane działania spełniały kryteria działalności gospodarczej. Skoro skarżąca nie podważa sfery faktycznej wyroku, to nie można uznać, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w aspekcie stosowania prawa – art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej oraz art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 12 ust. 1 i art. 13 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, zwłaszcza, że Sąd nie zatrzymał się na tej ocenie bo przyjął także, iż czynności wnioskodawczyni dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej były pozorne i zmierzały do uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach orzeczono na podstawie § 9 ust. 2 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.